

Kako obvladujemo podlubnike

Polletno poročilo

Janez POGAČNIK*

V letošnjem letu pogosteje obravnavamo različne vzroke, ki so vsak po svoje prispevali, da so se prekomerno razmnožili podlubniki in zato ne napadajo samo oslabelega ali podrtega drevja in ostankov v gozdu, pač pa tudi zdravo drevje. Posledice lahko omilimo le s celovitim varstvom gozdov pred podlubniki. Izredno stanje je zahtevalo tudi državno intervencijo. Vlada Republike Slovenije je že 11. februarja 1993 izdala uredbo o dodatnih ukrepih za preprečevanje širjenja in zatiranje podlubnikov v letu 1993. V nadaljevanju bomo prikazali osnovne podatke o rezultatih polletnega dela pri izvajanju načrta varstva gozdov pred podlubniki, ki jih je obravnavala tudi komisija za strokovno pripravo in vodenje ukrepov za obvladovanje podlubnikov pri Ministrstvu za kmetijstvo in gozdarstvo. Na seji so bili izpostavljeni problemi in dane usmeritve za učinkovitejšo delo.

1. OGROŽENOST GOZDOV IN ŽARIŠČA

V Sloveniji je ogroženih ali potencialno ogroženih zaradi podlubnikov kar 45 % gozdov. Relativno so bolj ogroženi zasebni gozdovi (48 %). Površina ogroženih gozdov se je v drugem četrtletju nekoliko povečala (okoli 3 %), predvsem na račun zasebnih gozdov. Bistveno pa se je povečalo število žarišč. Konec leta 1992 smo imeli evidentiranih 5.291 žarišč, z vključno mesecem junijem pa jih je bilo že 12.875 in so zajela (ogolila) 1.533 ha gozdne površine.

Tabela 1: Število evidentiranih žarišč

Velikost žarišča	Evidentirano		
	v letu 1992	I.–VI. 1993	skupaj
mala žarišča	3.341	6.117	9.458
srednja žarišča	1.416	1.148	2.564
velika žarišča	534	319	853
skupaj	5.291	7.584	12.875

Iz mesečnih poročil lahko ugotovimo, da je v prvem polletju v obdobju januar–marec na novo evidentiranih 4.378 žarišč, v obdobju april–junij pa še dodatnih 3.006 žarišč.

Pri tem ocenjujemo, da je v juniju evidentiranih 573 žarišč, ki so nastala s spomladanskim rojevanjem lubadarja, medtem ko je večina drugih posledica napada zadnje generacije v letu 1992, vendar so bile posledice pozno vidne ali odkrite.

Največje spremembe pri evidentiranju žarišč (oziroma zapoznelo odkrivanje) v primerjavi z I. 1992 oziroma s prvimi meseci I. 1993 so na ljubljanskem, celjskem in mariborskem območju. Zaznavne pa so tudi večje spremembe po gozdnihi upravah oziroma revirjih v okviru območij; podrobnejše analize, ki so jih opravila posamezna območja, odkrivajo tudi vzroke in posledice takega stanja.

Prevladujejo mala žarišča (73 %), pri katerih je bilo posekano od 1–10 dreves ali je bila prizadeta površina do 10 arov, medtem ko je bilo pri večjih žariščih (6,2 %) posekano več kot 30 dreves ali je bila prizadeta površina nad 0,50 ha.

2. IZVEDENI UKREPI VARSTVA PRED PODLUBNIKI

V skladu z uredbo so bili izdelani načrti varstva gozdov, s katerimi so bili predvideni preprečevalni in zatirni ukrepi. Iz tabele 3

* Mag. J. P., dipl. inž. gozd., Splošno združenje za gozdarstvo R Slovenije, 61000 Ljubljana, Miklošičeva 38, SLO

Tabela 2: Sumarni pregled evidentiranih žarišč po g.g. območjih

g.g. območje	Evidentirano				Rang ogroženosti	
	v l. 1992	do VI. 93	v VI. 93	skupaj	št. žar.	žar. /ha
1. tolminsko	87	220	20	327	12	13
2. blejsko	232	359	9	600	8	9
3. kranjsko	846	545	55	1446	5	4
4. ljubljansko	688	822	58	1568	4	8
5. postojnsko	51	164	4	219	13	12
6. koč. ribniško	47	305	0	352	11	11
7. novomeško	352	198	11	561	9	10
8. brežiško	356	536	68	960	6	6
9. celjsko	399	1180	236	1815	2	2
10. nazarsko	522	249	14	785	7	5
11. slovenjgr.	771	883	26	1680	3	1
12. mariborsko	786	1231	57	2074	1	3
13. prekmursko	152	313	14	479	10	7
14. kraško	2	6	1	9	14	14
Slovenija	5291	7011	573	12.875		

so razvidne skupine združenih ukrepov in njihov obseg.

Tabela 3: Opravljeni ukrepi v obdobju januar-junij 1993

Zap. št.	Vrsta ukrepov	Obseg m ³	Povpr. drevo v m ³
1.	Polaganje lovnih dreves, debel in kupov	5.929	0,92
2.	Tretiranje lovnih debel in kupov z insekticidom	4.370	0,99
3.	Polaganje kontrolnih dreves, debel in kupov	832	0,90
4.	Izdelava lovnih dreves, debel in kupov	1.871	0,86
5.	Izdelava kontrolnih dreves, debel in kupov	31	0,90
6.	Tretiranje lovnih debel in kupov z insekticidom	165	
7.	Izdelava lubadark	31.887	0,84
8.	Posek in spravilo lubadark na centralno skladišče	29.031	1,12
9.	Izdelava praznih lubadark	35.200	0,92
10.	Tretiranje ali požig ostankov ali vzpostavitev gozdnega reda	14.026	

Poleg tega je bilo postavljeno 5.180 lovnih pasti in 1.567 kontrolnih pasti.

S primerjavo spremljave načrta s stanjem na terenu ugotavljamo:

– v večini območij so doseženi dobri rezultati z uporabo lovnih in kontrolnih pasti, saj je visoki ulov prispeval k močni redukciji številčnosti tako velikega kot malega lubadarja;

– hkrati z lovnimi pastmi niso v zadostnem številu položena lovna drevesa, debela ali kupi;

– vrsta ukrepa ni vedno zadosti skrbno

izbrana in prilagojena glede na izvedbene pogoje dela;

– zaradi splošne oslabelosti smreke je le-ta zelo ogrožena;

– pravočasno evidentiranje in ukrepanje je zelo zahtevno. Največkrat ukrepamo prepozno, ko lubadarji že izletijo, saj se drevo v tem času še ne posuši;

– v žariščih niso povsod v zadostnem obsegu izvedeni vsi preventivni ukrepi, zato se žarišča širijo ali nastajajo nova ter zahtevajo pravočasne zatiralne ukrepe;

– opazen je premik pri skrbnih lastnikih gozdov, saj se zavedajo svoje odgovornosti, so pa marsikje nezadovoljni s sosedi, ki ne ukrepajo, pomoč gozdarjev pri tem pa vedno ni zadosti učinkovita, zaradi objektivnih ali osebnih vzrokov;

– gozdna gospodarstva so opravila v tem času še relativno malo zatiralnih ukrepov v zasebnih gozdovih;

– uspešno smo izvajali zahteven program obveščanja in osveščanja javnosti, tako na republiški kot na območnih ravneh;

– zaradi zahtevnosti spremljave načrtov, ki je navezana na obračun, nastajajo določene motnje, ki jih še ni bilo mogoče zadovoljivo odpraviti;

– za zatiralne ukrepe je bilo v tem obdobju porabljen 5.106 litrov insekticida decis (2–4%), za lovne in kontrolne pasti pa je bilo uporabljenih 13.244 komadov feromonskih nastav.

V skladu z uredbo je Ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo v tem polletju zagotovilo naslednja sredstva:

	SIT
1. za nabavo materiala (pa- sti, insekticidi, feromoni)	39,821.846
2. za opravljena, vendar še ne v celoti obračunana dela (izobraževanje, us- posabljanje, spodbude lastnikom, obveščanje in osveščanje javnosti, oprema)	48,075.626
Skupaj	87,897.472

Posledice kalamitete podlubnikov so večplastne. Tako npr. destabilizira gozdove in hkrati pospešuje premeno (zamenjavo) smreke na neustreznih rastiščih. Predvsem pa je ta nadnormalna razmnožitev podlubnikov ekonomski problem, saj posredno znižuje proizvodnjo gozdov (predčasni posek), hkrati pa prinaša velike neposredne škode (večje stroške sečnje, obnove, nege, zlasti pa varstva gozdov in znižanje cene gozdnih sortimentov). Če ocenimo samo neposredno škodo v prvem polletju letošnjega leta – na osnovi izdelanih količin lesa, ki so navedene v tabeli 3 (102.555 m³

že tretiranega ali izdelanega lesa), znaša škoda že prek 300 mio SIT.

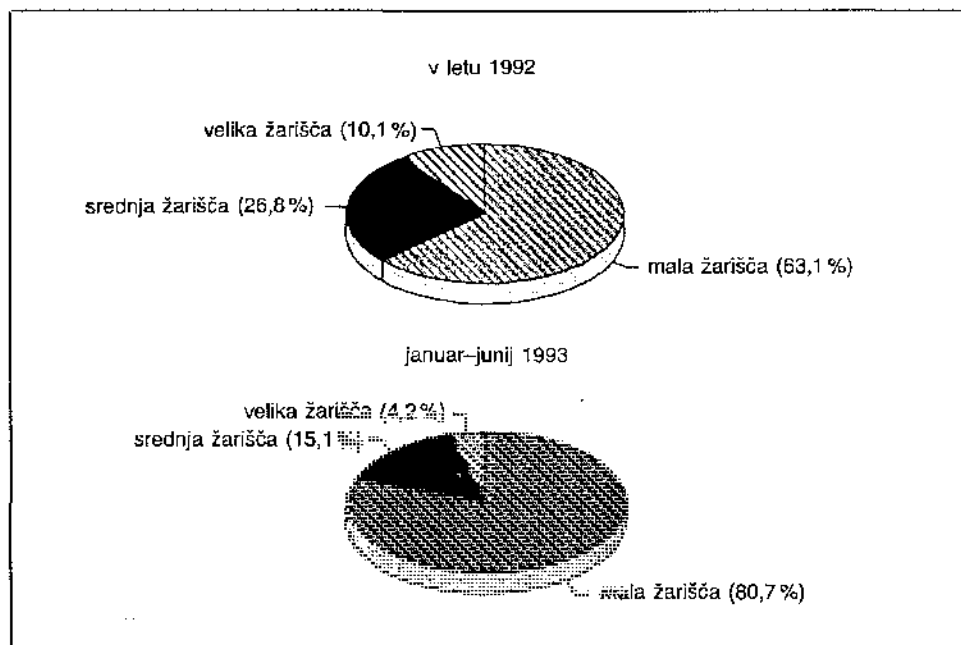
Ob zaključku ugotavljamo, da je za uspešno usmerjanje in izvajanje celovitih ukrepov varstva gozdov pred podlubniki treba zagotoviti:

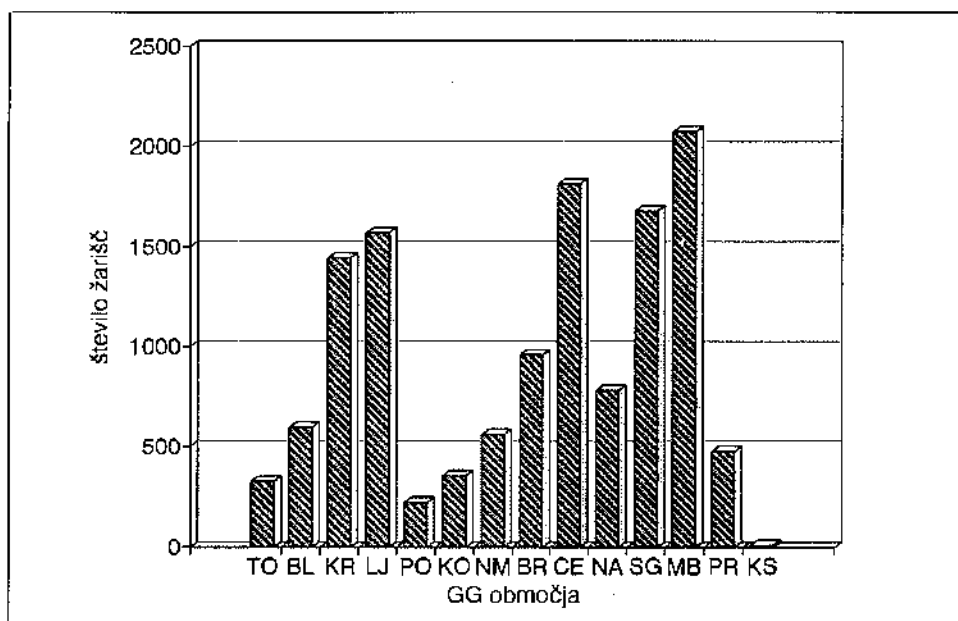
1. Povečano aktivnost strokovne gozdarske in inšpekcijske službe ter vzajemno medsebojno pomoč lastnikov gozdov, saj le skupni naporji lahko ublažijo posledice in omogočijo učinkovito izvedbo izrednih ukrepov.

2. Zaradi gospodarske škode in drugih škodljivih vplivov na gozd je treba dosledno uveljavljati celovite ukrepe, ki jih nalaga uredba, in v ta namen zagotoviti tudi finančna sredstva, tj. izredna sredstva iz proračuna, ki bi omogočila opraviti pravočasno vsa izredna dela, ne da bi bila pri tem bistveno prizadeta druga nujna dela pri varovanju gozdov.

3. V tretjem četrtletju bi morali na ogrožena območja položiti zadostno število lovni-
nih nastav, hkrati pa skrbeti, da bi bile pravočasno in ustrezno obdelane tako lovne nastave kot »žive lubadarke«, tj. stoječe, od podlubnikov napadeno drevje –

Grafikon 1: Evidentirana žarišča podlubnikov po GG območjih

Grafikon 2: Evidentirana žarišča podlubnikov po GG območjih

še preden podlubniki izletijo. Ta dela bi morala imeti prednost pred vsemi drugimi deli v gozdu.

Pa še to! Zaradi izrednega stanja v gozdovih je pripravljane in uveljavljanje izrednih ukrepov pri obvladovanju podlubnikov povzročalo tudi izredne napore in težave, saj ni bilo mogoče vseh strokovnih odločitev in usmeritev pravočasno in temeljito uskladiti in prenesti do izvajalcev. Tako je tudi razumljivo, da so nastale tekoče dopolnitve (odpravljene najnujnejše pomanjkljivosti), ki pa so povzročale še dodatne težave pri operativnem delu, čeprav bodo na osnovi zastavljenih izhodišč usmeritve in izkušnje dolgoročneje v pomoč. Izredni ukrepi zahtevajo izjemne napore in tudi povečano število ljudi in njihovo dosledno odgovorno in pravočasno strokovno ukrepanje, vendar je bilo to ponekod vprašljivo izpeljano. Zato bo celovito oceno o načrtovanem in opravljenem delu mogoče

opraviti šele na koncu leta. Po sklepu komisije za strokovno pripravo in vodenje ukrepov za obvladovanje podlubnikov naj bi po tridesetletni kritični analizi zbraali vse pomanjkljivosti in tudi še vse dodatne pripombe ali predloge ter pravočasno pripravili oceno in dopolnjena ali spremenjena navodila za prihodnje leto. Pri tem naj bi razmejili tudi prioriteto in intenzivnost ukrepov, ki jih zahteva celovito varstvo gozdov pri rednem gospodarjenju v gozdovih ali tedaj, ko je treba določen pojav (v tem primeru gradacija podlubnikov) učinkovito ublažiti z izrednimi ukrepi in preprečiti večjo gozdnogospodarsko škodo. Zato pričakujemo na osnovi dosedanjih izkušenj ustrezne pripombe, ki bodo pomagale učinkovito reševati nastalo problematiko.

VIR

Spremljaya načrtov varstva gozdov, IGLG, 15. VII. 1993.